

Intellectual Capital Management in Islamic Azad University

مدیریت سرمایه فکری در مناطق مختلف دانشگاه آزاد اسلامی

Fattah Nazem¹

دکتر فتاح ناظم^۱

تاریخ دریافت: ۸۹/۱۰/۱۴ تاریخ پذیرش: ۸۹/۱۱/۲۷

Abstract:

The main purpose of the present study is to investigate the intellectual capital management in different zones of Islamic Azad University (IAU). The population consisted of all the employees of the IAU branches out of which 998 were selected using stratified random sampling method. The Bentis's (1997) Intellectual capital questionnaire was administered. The results of on-way ANOVA and LSD test showed that there is a significant difference between intellectual capital management indexes in different IAU zones. The average index of intellectual capital management in zone 3 is larger than the ones in zones 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, and 13. The index in zone 4 is larger than that in 2; zone 5 is larger than 1, 2, 4, 6, 12, and 13; the index in zone 7 is larger than the ones in 1, 2, 4, 6, 12, and 13 but smaller than the rest of the zones; zone 8 is larger than 1, 2, and 6 but smaller than the rest of the zones; 9 is larger than 1, 2, 4, 6, 8, 12, and 13 but smaller than other zones; this index in zone 10 is larger than that in zones 1, 2, 4, 6, 12, and 13 but smaller than other zones; zone 11 is larger than 2 and 6; zone 12 is larger than 2 and 6 and finally the index in zone 13 is larger than that in zone 2.

چکیده:

هدف اساسی پژوهش حاضر بررسی مدیریت سرمایه فکری در مناطق مختلف دانشگاه آزاد اسلامی است. جامعه آماری این پژوهش را تمام کارکنان واحدهای جامع، بسیار بزرگ و بزرگ واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی تشکیل می دهند. با روش نمونه گیری تصادفی مرحله ای و طبقه بندی تعداد ۹۹۸ نفر از کارکنان واحدهای مختلف دانشگاه آزاد اسلامی انتخاب شدند. ابزار سنجش عبارت از پرسش نامه مدیریت سرمایه فکری بنتیس (۱۹۹۷) است که بر روی کارکنان اجرا شد. نتایج تحلیل واریانس یکطرفه و آزمون پیگردی LSD نشان داد که: ۱- بین مدیریت سرمایه فکری دانشگاه آزاد اسلامی به تفکیک منطقه تفاوت معنادار وجود دارد، ۲- میانگین نمره مدیریت سرمایه فکری منطقه ۳ از مناطق ۱، ۲، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲ و ۱۳ بزرگتر است و بر عکس سایر مناطق ذکر شده به همان اندازه از منطقه ۳ کوچکتر است. منطقه ۴ از منطقه ۲ بزرگتر است و از سایر مناطق کوچکتر است. منطقه ۵ از مناطق ۱، ۲، ۴، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳ و ۱۴ بزرگتر و از سایر مناطق کوچکتر است. منطقه ۶ از مناطق ۱، ۲، ۴، ۵، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲ و ۱۳ بزرگتر و از سایر مناطق کوچکتر است. منطقه ۷ از مناطق ۱، ۲، ۴، ۵، ۶، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲ و ۱۳ بزرگتر و از سایر مناطق کوچکتر است. منطقه ۸ از مناطق ۱، ۲، ۴، ۶، ۷، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲ و ۱۳ بزرگتر و از سایر مناطق کوچکتر است. منطقه ۹ از مناطق ۱، ۲، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۱۰، ۱۱، ۱۲ و ۱۳ بزرگتر و از سایر مناطق کوچکتر است. منطقه ۱۰ از مناطق ۱، ۲، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۱، ۱۲ و ۱۳ بزرگتر و از سایر مناطق کوچکتر است. منطقه ۱۱ از مناطق ۲ و ۶ بزرگتر است و منطقه ۱۲ از مناطق ۲ و ۶ بزرگتر است و منطقه ۱۳ از منطقه ۲ بزرگتر است.

Keywords: Intellectual capital Management, Islamic Azad University

کلید واژه ها: مدیریت سرمایه فکری^۱، دانشگاه آزاد اسلامی

1-Associate Professor, Islamic Azad University, Roudehen Branch (E-mail: f_nazem@yahoo.com)

۱- دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن، گروه علوم تربیتی، رودهن، ایران.

f_nazem@yahoo.com

مقدمه

۴- سرمایه فکری به مجموعه منحصر به فردی از منابع مشهود و نامشهود شرکت اطلاق می شود (گوپتا، ۲۰۰۱).

۵- سرمایه فکری، مواد فکری^۲ از قبیل دانش و اطلاعات و مالکیت (دارایی) معنوی^۳ و تجربه است که باعث ایجاد ثروت می‌شوند و هنوز تعریف جهان شمولی برای آن وجود ندارد (استوارت، ۱۹۹۷).

امروزه مدیریت سرمایه های فکری، سازمان را به موفقیت های بیشتری در افق های آینده بازارهای رقابتی خواهد رساند (برنان، ۲۰۰۰). محوریت دیدگاه ادوینسون و مالون (۱۹۹۷) بر اهمیت سرمایه فکری در سازمان، ویژگیهای کلیدی، سنجه ها و رویکردهای مدیریتی این سرمایه استوار است. برپایه این نظر، استقرار نظام مدیریت سرمایه فکری در سازمان مهمترین قدم در توسعه سامانه اکتساب ارزش و پشتیبانی از این ارزش، از خلال این سرمایه است. به طور قطع، مدیریت مناسب سرمایه فکری منجر به تولید ارزش پنهان برای سازمان خواهد شد به باور بسیاری از نظریه پردازان و پژوهشگران حوزه سرمایه فکری یکی از نشانه های موفقیت هر سازمان در میزان توانایی مدیریت سازمان در تبدیل ظرفیت های نامشهود ارزش بالقوه به دارایی های نامشهود با ارزش بالفعل است. یکی دیگر از مهم ترین جنبه هایی که مورد توجه نظریه پردازان و پژوهشگران قرار گرفته است توجه به جنبه های سرمایه اجتماعی به عنوان یکی از مؤلفه های مؤثر در تشکیل سرمایه فکری در سازمان است. سرمایه فکری را می توان بسته ای دانشی تشکیل شده از مجموعه منابعی نامشهود و پنهان، اصول، فرهنگ، الگوهای رفتاری، قابلیت، شایستگی ها، ساختارها، ارتباطات، فرآیندها و پردازش های منجر به دانش یا منتج از آن به حساب آورد (ادوینسون و مالون، ۱۹۹۷). محوریت دیدگاه لیف ادوینسون و میشل مالون (۱۹۹۷) بر اهمیت سرمایه فکری در سازمان، ویژگی های کلیدی، سنجه ها و رویکردهای مدیریتی این سرمایه استوار است. بر پایه این نظر، استقرار نظام مدیریت سرمایه فکری در سازمان مهم ترین قدم در توسعه سامانه اکتساب ارزش و پشتیبانی از این ارزش، از خلال این سرمایه است. زیر مؤلفه های سرمایه فکری از

مدیریت و رهبری از ارکان هر سازمان و جامعه است در بین انواع مدیریت ها، مدیریت دانشگاه ها از جایگاه ویژه ای برخوردار است. اگر آموزش عالی در هر جامعه در شمار مهم ترین مسائل هر جامعه به شمار آید، مدیریت دانشگاه ها نیز با همان منطق، جایگاه مهمی در بهسازی و شکوفایی جامعه دارد. از طرف دیگر اگر مدیران آموزش عالی یک جامعه دارای دانش، مهارت و تعهد لازم باشند بدون تردید نظام آموزش عالی نیز از بهره وری بالایی برخوردار خواهد بود. یکی از تجربیات موفق در عرصه آموزش عالی در ایران تأسیس دانشگاه آزاد اسلامی است. این پدیده به عنوان الگویی موفق از آموزش عالی غیردولتی است و به جرأت می توان گفت که طی این مدت کوتاه از آغاز فعالیت خود سهمی برابر با مراکز آموزش عالی دولتی با قدمتی حدود ۳ برابر خود در زمینه تربیت نیروی انسانی متخصص و کارآموده دارد.

امروزه حرکت به سمت اقتصاد دانش پایه منجر به تغییر پارادایم حاکم اقتصاد صنعتی شده است به گونه ای که می توان شاهد پدیداری اقتصادی مبتنی بر اطلاعات و دانش بود اساس و بنیان این اقتصاد بر محور سرمایه فکری استوار است. در رابطه با سرمایه های فکری تاکنون تعاریف گوناگون ارائه شده است که در ادامه به برخی از آنها اشاره شده است:

۱- سرمایه فکری یک موجودیت پیچیده و گریزان است. اما زمانی که کشف شود و مورد استفاده قرار گیرد سازمان را قادر می سازد تا با منبعی جدید، در محیط رقابت کند (بنتیس، ۱۹۹۶).

۲- سرمایه فکری حاصل جمع دانش اعضای یک سازمان و تبدیل کاربرد عملی دانش اعضای سازمان است (روس و همکاران، ۱۹۹۷).

۳- سرمایه فکری تفاوت میان ارزش بازاری یک شرکت و هزینه جایگزینی دارایی های آن است (سیتارامان، ۲۰۰۲).

در ادامه هر یک از این دلایل به طور عمیق تر مورد بررسی قرار می گیرد.

امروزه سرمایه های فکری به عنوان یک دارایی راهبردی برای عملکرد سازمانی و افزایش رقابت پذیری سازمان ها شناخته می شوند (گرن، ۱۹۹۷؛ روس و همکاران، ۱۹۹۷). طبق نظرات روس و همکاران (۲۰۰۳) و مار و همکاران (۱۹۹۷)، مدیریت سرمایه های فکری شامل موارد زیر است:

(الف) شناسایی سرمایه های فکری کلیدی که باعث تحقق عملکرد راهبردی سازمان می گردد.

(ب) تجسم و به تصویر کشاندن مسیرها و تحولات خلق ارزش^۴ سرمایه های فکری در سازمان.

(ج) اندازه گیری تحولات ناشی از سرمایه های فکری در عملکرد.

(د) پرورش و خلق^۵ سرمایه های فکری کلیدی با استفاده از فرایندهای مدیریت دانش.

(ه) گزارش دهی خارجی و داخلی عملکرد بررسی اثر سرمایه های فکری بر عملکرد سازمانی و کسب مزیت رقابتی.

استوارت (۱۹۹۹) اثبات کرد که سرمایه فکری از طریق سرمایه مشتری به سرمایه مالی تبدیل می شود. رشد سرمایه مشتری متکی بر حمایت سرمایه انسانی، سرمایه ساختاری و نتیجه تحقیق و توسعه است. براساس نظریه لو (۲۰۰۰) امروزه به جای آن که دارایی های فیزیکی بخش اعظم ارزش بازاری یک شرکت را تشکیل بدهد، دارایی های نامشهود مثل نوآوری ها، علامت تجاری و میزان آموزش این نقش را بر عهده دارند. در گرداگرد جهان شناخت و به کارگیری بیشتر سرمایه فکری به شرکتها در جهت کارآمدتر، مؤثرتر و نوآورتر شدن و در نتیجه بالا رفتن عملکرد کمک شایانی می کند. کارول و تانسی (۲۰۰۱) برای اثبات این مدعا تحقیقاتی در شرکت اینتل انجام دادند. آنها دریافتند که موفقیت تجاری اینتل به خاطر توانایی آن در استفاده از سرمایه فکری برای حفظ و توسعه مزیت رقابتی بوده که از این طریق بازگشت های عظیمی را برای سهامدارانش به ارمغان آورد (جن کو و پنگ، ۲۰۰۴).

جمالی (۲۰۱۰) در پژوهش خود دریافت که بین میزان سرمایه فکری در دانشگاه های دولتی و خصوصی

دیدگاه ادوینسون و مالون (۱۹۹۷) عبارتند از: سرمایه انسانی، سرمایه مشتری، سرمایه ساختاری (۱- سرمایه سازمانی ۲- سرمایه فرآیندی ۳- سرمایه نوآوری).

سرمایه انسانی شامل دانش، مهارت ها و توانایی های کارکنان، سرمایه انسانی شامل قابلیت ترکیبی کارکنان یک سازمان که در حل مسائل کسب و کار به کمک سازمان می آیند، سرمایه ساختاری شامل تمام مواردی که از کارکنان سازمان (سرمایه انسانی) پشتیبانی می کند می باشد که به سه مؤلفه، سرمایه سازمانی، سرمایه فرآیندی و سرمایه نوآوری تقسیم می شود. سرمایه سازمانی عبارت است از سامانه ها و فلسفه سازمان که با هدف به کارگیری قابلیت های پیاده سازی به کار می روند. سرمایه فرآیندی شامل تکنیک ها، رویه ها و برنامه هایی که برای پیاده سازی و ارتقای سامانه های خدمت رسانی و توزیع کالا به کار می رود و سرمایه نوآوری متشکل از داراییهای مرتبط با مالکیت فکری و زیرساخت های نامشهود است. مالکیت فکری به نوبه خود شامل مواردی چون حقوق و امتیازات انحصاری مثل کپی رایت و نام تجاری است و زیرساخت های نامشهود تمامی استعدادها و فلسفه ای که سازمان بر مدار آنها استوار است را شامل می شود. سرمایه مشتری نیز عبارت است از قوت و پایداری روابط با مشتریان که بر این اساس رضایت مشتریان، تکرار معاملات، رشد مالی و میزان حساسیت قیمت می تواند به عنوان شاخص هایی برای سرمایه مشتری در نظر گرفته شود.

مار و همکارانش در سال ۲۰۰۳ در مقاله ای تحت عنوان «چرا سازمانها سرمایه های فکری خود را اندازه گیری می کنند» به طور مشروح به ذکر دلایل اندازه گیری سرمایه فکری پرداخته اند. آنها با مرور و بازبینی سیستماتیک ادبیات سرمایه فکری، پنج دلیل اساسی را برای این موضوع بیان نمودند:

۱- کمک به سازمان ها در جهت تنظیم راهکارها.

۲- ارزیابی اجرای راهکارها.

۳- کمک به اتخاذ تصمیمات گسترش و تنوع سازمان.

۴- استفاده از نتایج اندازه گیری سرمایه فکری به عنوان مبنایی برای جبران خدمات.

۵- ابلاغ معیارهای مربوط به سرمایه فکری به سهامداران و ذی نفعان خارجی.

جامعه آماری، نمونه و روش انتخاب نمونه

جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش را کلیه کارکنان دانشگاه آزاد اسلامی مناطق مختلف تشکیل می دهد که در سال ۱۳۸۸ در واحد دانشگاهی متبوع به کار مشغول بودند. به منظور برآورد حداقل حجم نمونه از فرمول کوکران $n = \frac{z^2 \cdot s^2}{d^2}$ استفاده شد. با توجه به حداقل نمونه مورد نیاز که ۹۹۸ نفر برآورد شده است پرسشنامه مدیریت سرمایه فکری روی گروه کارکنان اجرا شد. به منظور انتخاب نمونه مورد نیاز از روش تصادفی مرحله ای و طبقه ای استفاده شد.

ابزار پژوهش

برای سنجش مدیریت سرمایه فکری از پرسشنامه بنتیس (۱۹۹۷) استفاده شد که دارای ابعاد سرمایه انسانی (سؤال های ۵۲، ۴۹، ۴۶، ۴۳، ۴۲، ۳۹، ۳۸، ۳۵، ۳۳، ۳۲، ۳۱، ۲۵، ۲۲، ۱۹، ۱۵، ۱۲، ۹، ۷، ۵، ۲) سرمایه ساختاری، (سؤال های ۳، ۴، ۸، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۶، ۲۰، ۲۱، ۲۷، ۲۸، ۴۰، ۴۱، ۴۷، ۴۸) و سرمایه مشتری رابطه ای، (سؤال های، ۳۶، ۲۹، ۳۰، ۲۶، ۲۴، ۲۳، ۱۱، ۱۷، ۱۰، ۶، ۱) است و سطح $\alpha = 0/95$ به دست آمده است.

یافته ها

در این پژوهش از تعداد آزمودنی ها ۵۶۹ نفر مرد، ۳۸۱ نفر زن هستند. ۲۵۳ نفر سابقه زیر ۵ سال، ۳۳۴ نفر سابقه ۶ تا ۱۰ سال، ۳۶۴ نفر سابقه ۱۱ سال به بالا دارند. ۲۰۱ نفر دیپلم و فوق دیپلم، ۵۶۹ نفر لیسانس، ۱۷۸ نفر فوق لیسانس و بالاتر هستند. ۱۹۵ نفر مجرد و ۷۳۶ نفر متأهل هستند.

در ایران تفاوت وجود دارد و در مطالعات خود پی برد که نمره سرمایه انسانی در دانشگاه های خصوصی کمتر از میانگین اما سرمایه ساختاری در سطح خوبی قرار دارد اما در دانشگاه های دولتی نمره سرمایه انسانی و مشتری (رابطه ای) از حد میانگین بالاتر بوده است. پی وها وارد (۲۰۱۰) در گزارش خودشان اعلام کردند که میزان سرمایه فکری در دانشگاه های انگلستان کم است. پژوهش سونیر (۲۰۰۸) نشان داد که میان سرمایه فکری در بخش های سنتی در شرکت های امریکایی در سال ۲۰۰۴ افزایش بیشتری نسبت به سال ۲۰۰۰ داشته است و این افزایش در بین ۷۸ شرکت برجسته بوده است، در پژوهش دیگری که توسط زانگ (۲۰۰۵) انجام شد میزان سرمایه فکری در شرکت های نرم افزاری کانادایی را کمتر از بقیه شرکت ها در آن کشور گزارش داده است. علاوه بر آن امکانات آبی سیکرا (۲۰۰۸) نشان داد که بین میزان سرمایه فکری در بین شرکتهای سریلانکایی و سنگاپوری تفاوت وجود دارد و دلیل آن چارچوب ادراکی متفاوت در بین این کشورها بوده است. هدف از انجام پژوهش حاضر، بررسی مدیریت سرمایه های فکری در مناطق مختلف دانشگاه آزاد اسلامی است.

روش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف از نوع کاربردی و از نظر روش از نوع تحقیقات زمینه یابی است.

جدول ۱- مدیریت سرمایه فکری و ابعاد آن در واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی

مدیریت سرمایه فکری	سرمایه انسانی	سرمایه ساختاری	سرمایه رابطه ای
میانگین	۶۴.۲۰۲۴	۴۳/۵۵۱۴	۵۴/۶۶۴۰
میانه	۶۵	۴۴	۵۵
نما	۶۵	۴۵	۶۴
انحراف معیار	۱۰/۸۴۹۶۱	۸/۷۳۲۷۹	۱۰/۹۴۰۰۱

۰/۵۰۰	۰/۲۷۰	۰/۲۴۷	۰ / ۴۱۶	کجی
۰/۱۲۲	۰/۱۸۵	۰/۱۲۵	۰/ ۱۸۴	کشیدگی
۱۸	۱۸	۳۰	۷۳	حداقل نمره
۸۲	۶۳	۹۶	۲۴۱	حد اکثر نمره
۴۷۶۶۷	۳۷۲۸۰	۵۴۵۷۲	۱۲۶۰۳۰	نمره کل

با ۱۶۵/۶۱۱ می باشد. با توجه به مقدار انحراف معیار، توزیع متغیر نمره های «مدیریت سرمایه فکری» در حدود ۳۰/۳ در اطراف میانگین پراکنده شده اند. بنابراین نمره های «مدیریت سرمایه فکری» ۹۵ درصد از افراد را می توان مساوی یا بزرگتر از ۱۳۵/۳۱ و کوچکتر یا مساوی ۱۹۵/۹۱ برآورد کرد. در مجموع مدیریت سرمایه فکری و سه شاخص آن در واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی از توزیع نرمال برخوردارند. سؤال پژوهش: آیا بین مدیریت سرمایه فکری در مناطق مختلف دانشگاه آزاد اسلامی تفاوت وجود دارد؟

مطابق جدول ۱ شاخص های مرکزی و پراکندگی، پایین ترین نمره «مدیریت سرمایه فکری» متعلق به کسانی است که نمره ۷۳ را کسب کرده اند و بالاترین نمره متعلق به کسانی است که نمره ۲۴۱ را کسب کرده اند و نمره کل آن ۱۲۶۰۳۰ می باشد. بنابراین، دامنه توزیع نمرات برابر با ۱۶۸ نمره می باشد. نمره مدیریت سرمایه فکری بیشترین افراد برابر با ۱۶۹ می باشد. نمره مدیریت سرمایه فکری نیمی از پاسخگویان مساوی یا کمتر از ۱۶۸ و نیمی دیگر بیش از آن نمره می باشد. متوسط نمره «مدیریت سرمایه فکری» نمونه آماری برابر

جدول ۲- مدیریت سرمایه فکری به تفکیک مناطق دانشگاه آزاد اسلامی

منابع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری
بین گروهی	۱۴۲۶۶۹/۴۴۰	۱۲	۱۱۸۸۹/۱۲۰	۱۶/۰۱۷	۰/۰۰۰
درون گروهی	۵۵۵۲۳۹/۴۲۸	۷۴۸	۷۴۲/۲۹۹		
جمع	۶۹۷۹۰۸/۸۶۷	۷۶۰			

دانشگاه آزاد اسلامی تفاوت معناداری وجود دارد. بنابراین برای مشخص شدن تفاوت ها از پس آزمون L.S.D استفاده می کنیم.

با توجه به F محاسبه شده (۱۶/۰۱) و سطح معناداری (۰/۰۰۰) در جدول ۲ می توان قضاوت کرد که بین میانگین نمره مدیریت سرمایه فکری به تفکیک مناطق

جدول ۳- نتایج آزمون L.S.D

سطح معناداری	اختلاف میانگین	از مناطق	میانگین نمره مدیریت سرمایه فکری منطقه
$P \leq 0/05$	MD		
۰/۰۰۶۰	۱۴/۰۳(*)	۶	۱
۰/۰۰۰۰	۳۵/۲۸(*)	۱	۳
۰/۰۰۰۰	۴۷/۳۳(*)	۲	
۰/۰۰۰۰	۲۸/۲۲(*)	۴	
۰/۰۰۱۰	۱۴/۳۷(*)	۵	
۰/۰۰۰۰	۴۹/۳۱(*)	۶	

/۰۱۹۰	۱۲/۶۸(*)	۷	
/۰۰۰۰	۲۲/۲۹(*)	۸	
/۰۳۱۰	۱۰/۸۲(*)	۹	
/۰۰۷۰	۱۲/۹۱(*)	۱۰	
/۰۰۰۰	۲۳/۸۶(*)	۱۱	
/۰۰۰۰	۲۶/۵۳(*)	۱۲	
/۰۰۰۰	۲۸/۵۱(*)	۱۳	
/۰۰۰۰	۱۹/۱۱(*)	۲	۴
/۰۰۰۰	۲۱/۰۹(*)	۶	
/۰۰۰۰	۲۰/۹۱(*)	۱	۵
/۰۰۰۰	۳۲/۹۶(*)	۲	
/۰۰۲۰	۱۳/۸۶(*)	۴	
/۰۰۰۰	۳۴/۹۵(*)	۶	
/۰۰۸۰	۱۲/۱۷(*)	۱۲	
/۰۰۵۰	۱۴/۱۴(*)	۱۳	
/۰۰۰۰	۲۲/۶۰(*)	۱	۷
/۰۰۰۰	۳۴/۶۵(*)	۲	
/۰۰۵۰	۱۵/۵۵(*)	۴	
/۰۰۰۰	۳۶/۶۴(*)	۶	
/۰۱۲۰	۱۳/۸۶(*)	۱۲	
/۰۰۷۰	۱۵/۸۳(*)	۱۳	
/۰۰۴۰	۱۲/۹۹(*)	۱	۸
/۰۰۰۰	۲۵/۰۴(*)	۲	
/۰۰۰۰	۲۷/۰۳(*)	۶	
/۰۰۰۰	۲۴/۴۶(*)	۱	۹
/۰۰۰۰	۳۶/۵۱(*)	۲	
/۰۰۱۰	۱۷/۴۰(*)	۴	
/۰۰۰۰	۳۸/۴۹(*)	۶	
/۰۲۶۰	۱۱/۴۷(*)	۸	
/۰۰۲۰	۱۵/۷۱(*)	۱۲	
/۰۰۱۰	۱۷/۶۹(*)	۱۳	
/۰۰۰۰	۲۲/۳۸(*)	۱	۱۰
/۰۰۰۰	۳۴/۴۳(*)	۲	
/۰۰۲۰	۱۵/۳۲(*)	۴	
/۰۰۰۰	۳۶/۴۱(*)	۶	

۱۰۰۶۰	۱۳/۶۳(*)	۱۲	
۱۰۰۳۰	۱۵/۶۰(*)	۱۳	
۱۰۰۲۰	۲۳/۴۷(*)	۲	۱۱
۱۰۰۰۰	۲۵/۴۶(*)	۶	
۱۰۰۰۰	۲۰/۸۰(*)	۲	۱۲
۱۰۰۰۰	۲۲/۷۸(*)	۶	
۱۰۰۱۰	۱۸/۸۲(*)	۲	۱۳

میانگین نمره مدیریت سرمایه فکری به تفکیک مناطق دانشگاه آزاد اسلامی منطقه ۷ از مناطق منطقه ۱ منطقه ۲ (MD=۲۲/۶ P≤۰/۰۵)، منطقه ۴ (MD=۳۴/۶۵ P≤۰/۰۵)، منطقه ۶ (MD=۳۶/۶۴ P≤۰/۰۵)، منطقه ۱۲ (MD=۱۳/۸۶ P≤۰/۰۵)، منطقه ۱۳ (MD=۱۵/۸۳ P≤۰/۰۵) بزرگتر است و بر عکس سایر مناطق ذکر شده به همان اندازه از منطقه ۷ کوچکتر است.

میانگین نمره مدیریت سرمایه فکری به تفکیک مناطق دانشگاه آزاد اسلامی منطقه ۸ از مناطق منطقه ۱ منطقه ۲ (MD=۱۲/۹۹ P≤۰/۰۵)، منطقه ۶ (MD=۲۷/۰۳ P≤۰/۰۵)، منطقه ۱۲ (MD=۲۵/۰۴ P≤۰/۰۵) بزرگتر است و بر عکس سایر مناطق ذکر شده به همان اندازه از منطقه ۸ کوچکتر است.

میانگین نمره مدیریت سرمایه فکری به تفکیک مناطق دانشگاه آزاد اسلامی منطقه ۹ از مناطق منطقه ۱ منطقه ۲ (MD=۲۴/۴۶ P≤۰/۰۵)، منطقه ۴ (MD=۱۷/۴۰ P≤۰/۰۵)، منطقه ۶ (MD=۳۸/۴۹ P≤۰/۰۵)، منطقه ۸ (MD=۱۵/۷۱ P≤۰/۰۵)، منطقه ۱۲ (MD=۱۱/۴۷ P≤۰/۰۵)، منطقه ۱۳ (MD=۱۷/۶۹ P≤۰/۰۵) بزرگتر است و برعکس سایر مناطق ذکر شده به همان اندازه از منطقه ۹ کوچکتر است.

میانگین نمره مدیریت سرمایه فکری به تفکیک مناطق دانشگاه آزاد اسلامی منطقه ۱۰ از مناطق منطقه ۱ منطقه ۲ (MD=۲۲/۳۸ P≤۰/۰۵)، منطقه ۴ (MD=۱۵/۳۲ P≤۰/۰۵)، منطقه ۶ (MD=۲۶/۴۱ P≤۰/۰۵)، منطقه ۱۲

میانگین نمره مدیریت سرمایه فکری به تفکیک مناطق دانشگاه آزاد اسلامی نشان می دهد منطقه ۱ از منطقه ۶ (MD=۱۴/۳۰ P≤۰/۰۵) بزرگتر است.

میانگین نمره مدیریت سرمایه فکری به تفکیک مناطق دانشگاه آزاد اسلامی منطقه ۳ از مناطق منطقه ۱ منطقه ۲ (MD=۳۵/۲۸ P≤۰/۰۵)، منطقه ۴ (MD=۲۸/۲۲ P≤۰/۰۵)، منطقه ۵ (MD=۴۷/۳۳ P≤۰/۰۵)، منطقه ۶ (MD=۲۸/۳۷ P≤۰/۰۵)، منطقه ۷ (MD=۴۹/۳۱ P≤۰/۰۵)، منطقه ۸ (MD=۱۲/۶۸ P≤۰/۰۵)، منطقه ۹ (MD=۱۰/۸۲ P≤۰/۰۵)، منطقه ۱۱ (MD=۱۲/۹۲ P≤۰/۰۵)، منطقه ۱۲ (MD=۲۳/۸۶ P≤۰/۰۵)، منطقه ۱۳ (MD=۲۶/۵۳ P≤۰/۰۵) بزرگتر است و برعکس سایر مناطق ذکر شده به همان اندازه از منطقه ۳ کوچکتر است.

میانگین نمره مدیریت سرمایه فکری به تفکیک مناطق دانشگاه آزاد اسلامی منطقه ۴ از مناطق منطقه ۲ (MD=۲۱/۰۹ P≤۰/۰۵)، منطقه ۶ (MD=۱۹/۱۱ P≤۰/۰۵) بزرگتر است و بر عکس سایر مناطق ذکر شده به همان اندازه از منطقه ۴ کوچکتر است.

میانگین نمره مدیریت سرمایه فکری به تفکیک مناطق دانشگاه آزاد اسلامی منطقه ۵ از مناطق منطقه ۱ (MD=۳۲/۹۶ P≤۰/۰۵)، منطقه ۲ (MD=۲۰/۹۱ P≤۰/۰۵)، منطقه ۴ (MD=۱۳/۸۶ P≤۰/۰۵)، منطقه ۶ (MD=۳۴/۹۵ P≤۰/۰۵)، منطقه ۱۲ (MD=۱۲/۱۷ P≤۰/۰۵)، منطقه ۱۳ (MD=۱۴/۱۴ P≤۰/۰۵) بزرگتر است و برعکس سایر مناطق ذکر شده به همان اندازه از منطقه ۵ کوچکتر است.

کم می باشد و سونیر (۲۰۰۸) نیز در پژوهش دریافت که میزان سرمایه فکری شرکت های آمریکایی در سال ۲۰۰۴ در مقایسه با سال ۲۰۰۰ افزایش یافته است در ضمن پژوهش زانگ (۲۰۰۵) نشان داد که میزان سرمایه فکری شرکتهای نرم افزاری در کشور کانادا از بقیه شرکت ها کمتر است. علاوه بر آن، بین میزان سرمایه فکری شرکتهای در کشورهای سریلانکو و سنگاپور مطابق پژوهش آبی سیکرا (۲۰۰۸) تفاوت وجود دارد.

نیاز به مدیریت و رهبری در همه زمینه های فعالیت اجتماعی، امری محسوس و حیاتی است منابع انسانی و مادی بدون هدایت و رهبری لایق، روبه کاهش و نابودی می رود اما در این میان مدیران آموزش عالی به عنوان اداره کنندگان، یا مسوولان سازمان ها و واحدهای دانشگاهی عامل اصلی تعیین کننده آماده سازی و تأمین نیروی انسانی دیگر نهادهای تولیدی و خدماتی در جامعه هستند. بدون شک پیشرفت های جدید در عرصه زندگی بشر از طریق مدیریت سرمایه فکری حاصل شده است. جامعه امروز پیوسته دچار تحول و دستخوش دگرگونی است برای زیستن در چنین محیط متغیر و بی ثباتی مدیریت سرمایه فکری در سازمانها ضرورتی حتمی است. از این رو برای سازمان های امروزی طراحی سنجه ها و شاخص های مرتبط با سنجش سرمایه فکری و توسعه آن از اهمیت زیادی برخوردار است. در واقع سرعت بالای تغییرات اجتماعی و محیط کسب و کار، امروزه دانش را به عنوان موتور محرک جدید و پرتوان، توسعه سازمانی قلمداد کرده است امروزه به موفقیت سازمان ها بیشتر از دریچه نوآوری دامنه دار هر سازمان توجه می شود و امروزه مدیریت سرمایه های فکری، سازمان را به موفقیت های بیشتری در افق های آینده بازارهای رقابتی خواهد رساند (برنان، ۲۰۰۰). بنابراین با توجه به نتایج پژوهش حاضر پیشنهاد می شود که با سازوکارهای کارآمد مدیریتی و آموزش های مناسب نسبت به مدیریت بهتر سرمایه فکری در مناطق مختلف دانشگاه آزاد اسلامی به ویژه در واحدهایی از مناطق که میزان مدیریت سرمایه فکری پایین تر از بقیه واحدهاست توجه و اقدام بیشتری صورت گیرد.

(MD=۱۳/۶۳ P≤۰/۰۵) منطقه ۱۳، (MD=۱۵/۶۰) بزرگتر است و بر عکس سایر مناطق ذکر شده به همان اندازه از منطقه ۱۰ کوچکتر است. میانگین نمره مدیریت سرمایه فکری به تفکیک مناطق دانشگاه آزاد اسلامی منطقه ۱۱ از منطقه ۲ (MD=۲۳/۴۷ P≤۰/۰۵)، منطقه ۶ (MD=۲۵/۴۶ P≤۰/۰۵)، بزرگتر است. میانگین نمره مدیریت سرمایه فکری به تفکیک مناطق دانشگاه آزاد اسلامی منطقه ۱۲ از منطقه ۲ (MD=۲۲/۷۸ P≤۰/۰۵)، منطقه ۶ (MD=۲۰/۸) بزرگتر است. میانگین نمره مدیریت سرمایه فکری به تفکیک مناطق دانشگاه آزاد اسلامی منطقه ۱۳ از منطقه ۲ (MD=۱۸/۸۲ P≤۰/۰۵) بزرگتر است.

بحث و نتیجه گیری

یافته پژوهش حاضر آن است که بین مدیریت سرمایه فکری مناطق مختلف دانشگاه آزاد اسلامی تفاوت وجود دارد و میانگین نمره مدیریت سرمایه فکری منطقه ۳ از مناطق ۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۸، ۷، ۶، ۵، ۴، ۳، ۲، ۱ و ۱۳ بزرگتر است و بر عکس سایر مناطق ذکر شده به همان اندازه از منطقه ۳ کوچکتر است. منطقه ۴ از منطقه ۲ بزرگتر است و از سایر مناطق کوچکتر است. منطقه ۵ از مناطق ۲، ۱، ۱۳، ۱۲، ۶، ۴، ۳ بزرگتر و از سایر مناطق کوچکتر است. منطقه ۷ از مناطق ۱۳، ۱۲، ۶، ۴، ۳ و ۲ بزرگتر است. منطقه ۸ از مناطق ۱۳، ۱۲، ۶، ۴، ۳، ۲، ۱ و ۱۳ بزرگتر است. منطقه ۹ از مناطق ۱، ۲، ۴، ۳، ۲، ۱ و ۱۳ بزرگتر است. منطقه ۱۰ از مناطق ۱، ۲، ۴، ۳، ۲، ۱ و ۱۳ بزرگتر است. منطقه ۱۱ از مناطق ۲ و ۱۳ بزرگتر است و منطقه ۱۲ از مناطق ۲ و ۶ بزرگتر است و منطقه ۱۳ از منطقه ۲ بزرگتر است. نتایج پژوهش جمالی (۲۰۱۰) نشان داد که بین میزان سرمایه فکری در دانشگاه های دولتی و خصوصی تفاوت وجود دارد. در پژوهش دیگری که توسط یی وهاوارد (۲۰۱۰) انجام شد، مشخص گردید که میزان سرمایه فکری در دانشگاه های کشور انگلستان

Journal of Intellectual Capital, 2(3), 297-309.

Jamali, R. (2010). Measuring and comparing of intellectual capital in the public and private universities an Iranian context. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, 1(9), 88-103.

Lev, B. (2001). *Intangibles: Management, measurement, and reporting*. Washington, DC: Brooking Institution Press.

Marr, B. (2004). Measuring and benchmarking intellectual capital. *Benchmarking: An International Journal*, 11(6), 559-570.

Roos, G. Roos, J. Edvinsson, L. & Dragonetti, N. C. (1997). *Intellectual capital: Navigating in new business landscape*. NY: New York University Press.

Seetharaman, A. (2002). Intellectual capital accounting and the reporting in knowledge economy. *Journal of Intellectual Capital*, 13(2), 128-148.

Stewart, T. A. (1997). *Intellectual capital: The new wealth of organizations*. New York, NY: Doubleday/Currency.

Sonnier, B. M. (2008). Intellectual capital disclosure by traditional U.S. companies: A longitudinal assessment. *Journal of Accounting Organizational Change*, 4(1), 67-80.

Zhang, Z. X. (2005). *Disclosure of intellectual capital by public trade software firms* [M.P.A. dissertation] Canada, University of Waterloo.

یادداشت ها:

- 1- Intellectual capital management
- 2- Intellectual Material
- 3- Intellectual Property
- 4- Value Creation Pathways and Transformations
- 5- Cultivating

منابع

Abeysekera, I. (2008). Intellectual capital disclosure trends: Singapore and Sri Lanka, *Journal of Intellectual capital*, 9(4), 723-737.

Yi, A., & Howard, D. (2010). Intellectual capital disclosure in Chinese (mainland) companies. *Journal of Intellectual Capital*, 11(3), 326-347.

Bezhan, I. (2010). Intellectual capital reporting at UK universities. *Journal Intellectual Capital*, 11(2), 179-207.

Bernnan, N. (2000). Intellectual capital: Current issues and policy implications. *Journal of Intellectual Capital*, 3(1), 206-240.

Bontis, N. (1998). Intellectual capital: An exploratory study that develops measures and models. *Management Decision*, 36(2), 63-76.

Bontis, N. (1996). There's a price on your head: Managing intellectual capital strategically. *Lvey Business Journal* (formerly Business Quarterly), Summer, 40-47.

Chen, G. P. & Pheng Lim, K. (2004). Disclosing intellectual capital in company annual reports evidence from Malaysia. *Journal of Intellectual Capital*, 5(3), 500-510.

Edvinsson, L., & Malone, M. S. (1997). *Intellectual capital: Realizing your company's true value by finding its hidden brainpower*. New York, NY: Harper Business.

Grant, R. M. (1997). The knowledge-based view of the firm: Implications for management for management practice. *Long Range Planning*, 30(3), 450-454.

Gröjer, J. & Johanson, U. (1996). Human resource costing and accounting. Stockholm: Joint Industrial Safaty Council.

Gupta, O. (2001). Mergers and acquisitions through an intellectual capital perspective.